

O voce omenească singuratică

Nu știi despre ce să povestesc. Despre moarte sau despre iubire? Sau este același lucru, despre ce? Ne căsătorisem recent. Încă mai mergeam pe stradă ținându-ne de mână, chiar dacă ne duceam la magazin. Mereu amândoi. Eu îi spuneam lui: „Te iubesc!”. Dar încă nu știam ce mult îl iubeam. Nu-mi imaginam... Trăiam în căminul unității de pompieri unde lucra el. La etajul unu. Și acolo mai erau încă trei familii tinere, toți aveam aceeași bucătărie. Iar jos, la parter, se aflau mașinile. Mașinile roșii de pompieri. Era serviciul lui. Eram mereu la curent: unde este, ce se întâmplă cu el. În toiul nopții aud un zgomot. Strigăte. Mă uit pe fereastră. El mă vede: „Închide fereștrua și culcă-te la loc. E incendiu la centrală. O să vin repede”. Nu am văzut explozia. Numai flacăra. Parcă s-a luminat tot, tot cerul. O flacăra înaltă. Funingine. O căldură groaznică. Iar el nu vine și nu vine. Era funingine pentru că ardea bitumul, acoperișul centralei fusese acoperit cu bitum. Mergeau, își amintise după aceea, parcă prin smoală. Respingeau focul, iar el se târa. Se ridica. Aruncau grafitul aprins de sub picioare. Plecaseră fără costumele din pânză de cort, așa cum erau, numai în cămăși, așa plecaseră. Nu fuseseră preveniți, fuseseră chemați la un incendiu obișnuit. Ora patru, ora cinci, șase. La șase ne pregăteam să mergem la părinții lui. Să punem cartofi. Din orașul Pripiat până în satul Sperijie, unde locuiau părinții lui, sunt 40 de kilometri. Să semănăm, să arăm. Îi place să facă asta. Mama lui își aducea adesea aminte că nu voiau, ea cu tatăl, să-l lase să plece la oraș, chiar construiseră o casă nouă. L-au luat în armată. A făcut armata la Moscova, la trupele de pompieri, iar când s-a întors numai pompier a vrut să fie! Nu recunoștea nimic altceva. (Tace.) Uneori parcă îi aud vocea... Vie... Nici fotografiile nu acționează asupra mea așa cum o face vocea. Dar nu mă strigă niciodată. Și în vis, eu îl strig pe el. Ora șapte. La ora șapte mi s-a spus că e la spital. Am dat fuga, dar în jurul spitalului se afla deja un lanț de milițieni, nu lăseau pe nimeni. Numai mașinile salvării intrau. Milițienii strigau: „Nu vă apropiați de mașini, contoarele sar în aer!” Nu numai eu, toate soțiile au dat fuga, toate cele ale căror soți s-au aflat noaptea la unitate. Eu m-am dus repede s-o caut pe o cunoștință, lucra ca doctor la spital. Am apucat-o de halat, când a coborât din mașină. — Lasă-mă să intru! — Nu pot! E foarte rău. Toți sunt foarte rău. Îi țin calea: — Numai să mă uit. — Bine, zice, atunci să fugim repede cincisprezece-douăzeci de minute. L-am văzut. Umflat tot, plin de vânătăi. Aproape că nu mai are ochi. — E nevoie de lapte! De cât mai mult lapte! spune cunoștința mea. Să bea cel puțin trei litri. — Dar el nu bea lapte. — Acum o să bea. Mulți medici, surori medicale, mai ales sanitarele din acest spital urmau să se îmbolnăvească după o vreme. Să moară. Dar atunci nimeni nu știa asta. La ora zece a murit operatorul Șișionok. El a murit primul. În prima zi. Am aflat că rămăsese un altul sub ruine, Valera Hodemciuk. Nu l-au mai găsit. Au turnat beton peste el. Dar încă nu știam că ei toți o să fie primii. Întreb: — Vasenka, ce să facem? — Pleacă de aici! Pleacă! O să ai un copil. Sunt însărcinată. Dar cum să-l las pe el? Mă roagă: — Pleacă! Salvează copilul. — Mai întâi trebuie să-ți aduc lapte, după aceea o să mai vedem. Vine repede prietena mea, Tania Kibenok, soțul ei se află în același salon. E și tatăl ei cu ea, sunt cu mașina. Ne urcăm și ne ducem în satul cel mai apropiat, după lapte, la vreo trei kilometri de oraș. Cumpărăm multe borcane de trei litri cu lapte. Șase, să ajungă pentru toți. Dar din cauza laptelui vomitau așa de tare. Tot timpul își pierdeau cunoștința, li se puneau perfuzii. Medicii, nu se știe de ce, repetau că s-au otrăvit cu gaze, nimeni nu vorbea de radiații. Iar orașul se umpluse de mașini militare, toate drumurile fuseseră închise. Peste tot erau soldați. Nu mai mergeau

trenurile. Străzile erau spălate cu un praf alb. Am început să mă panichez, cum o să mă duc eu mâine în sat, să-i cumpăr lapte proaspăt? Nimeni nu vorbea despre radiații. Numai soldații purtau măști de gaze. Orașenii luau pâine din magazine, pungii deschise cu bomboane. Erau pe tarabe prăjituri. Viața se desfășura ca de obicei. Numai străzile erau spălate cu nu știu ce praf. Seara nu am mai putut să intrăm în spital. O mare de oameni în jur. Stăteam vizavi de fereastra lui, el s-a apropiat și a strigat ceva. Așa de disperat! În mulțime cineva a auzit: „Sunt duși noaptea la Moscova”. Soțiile s-au adunat la un loc. Ne-am decis: mergem cu ei. „Dați-ne drumul la soții noștri! Nu aveți dreptul!” Ne-am luptat, i-am zgâriat. Soldații, deja era un cordon dublu, ne împingeau înapoi. Atunci a ieșit un medic și a confirmat că o să fie transportați cu avionul la Moscova, dar că trebuie să le aducem haine – cele în care fuseseră îmbrăcați la centrală arseseră. Autobuzele nu mai circulau deja și am luat-o la fugă prin tot orașul. Am venit cu gențile, dar avionul plecase deja. Au făcut-o special. Ca să nu mai strigăm, să nu plângem. E noapte. Pe o parte a străzii merg autobuze, sute de autobuze (orașul era pregătit pentru evacuare), iar pe partea cealaltă, sute de mașini de pompieri. Veneau de peste tot. Toată strada era acoperită de o spumă albă. Mergem pe ea. Ocărâm și plângem. La radio se anunța: orașul este evacuat pentru trei-cinci zile, luați cu voi haine groase și treninguri, o să trăiți în păduri. În corturi. Oamenii chiar s-au bucurat – o să mergem în natură! O să petrecem acolo 1 Mai. Lucru neobișnuit. Au făcut pentru drum frigărui, au cumpărat vin. Au luat cu ei chitarele, casetofoanele. Dragile sărbători din mai! Plângeau numai cele ai căror soți fuseseră răniți. Nu mai țin minte cum am ajuns. Parcă m-am trezit când am văzut-o pe mama lui: „Mamă, Vasia e la Moscova! L-au dus cu un avion special!”. Dar noi tocmai terminaserăm de sădit în grădină cartofi, varză, iar peste o săptămână satul urma să fie evacuat! Cine știa? Cine știa atunci asta? Spre seară am început să vomit. Eu sunt în luna a șasea de sarcină. Mi-e așa de rău! Noaptea visez că el mă strigă, cât era viu mă striga în vis: „Liusia! Liusen'ka!” Iar când a murit, nu m-a mai strigat niciodată. Niciodată. (Plânge.) Dimineață mă trezesc cu gândul să mă duc singură la Moscova. „Unde te duci tu așa?”, plânge mama. L-a chemat pe tata: „Să te ducă el”. Am luat de pe cec banii pe care-i aveau ei. Toți banii. Nu mai țin minte drumul. Mi-a ieșit din nou din minte. La Moscova, l-am întrebat pe primul milițian în ce spital sunt internați pompierii de la Cernobîl și el ne-a spus, chiar m-am mirat, pentru că ne speriaseră că e „secret de stat, strict secret”. Spitalul nr. 6, pe Șciukinskaia. În spitalul acesta, un spital special, de radiologie, nu puteai intra fără permis. Am dat bani portăresei și atunci ea mi-a spus: „Du-te”. A spus ce etaj. Am rugat iar pe cineva, am implorat. Și, uite, stau în cabinetul șefei de secție de la radiologie, Anghelina Vasilievna Gus'kova. Pe atunci nu știam cum o cheamă, nu reținusem nimic. Știam numai că trebuia să-l văd. Să-l gădesc. M-a întrebat imediat: — Draga mea! Draga mea! Ai copii? Cum să recunosc?! Și îmi dau deja seama că trebuie să-mi trec sub tăcere sarcina. N-o să-mi dea drumul la el! Bine că sunt slăbuță, deocamdată nu se observă nimic. — Am, răspund. — Câți? Îmi spun: „Trebuie să spun că doi. Dacă e unul, oricum n-o să-mi dea drumul”. — Un băiat și o fată. — Dacă ai doi, se vede că n-o să mai faci alții. Acum ascultă: sistemul nervos central e afectat în totalitate, măduva e afectată în totalitate. „Ei, bine, îmi zic, o să fie puțin nervos.” — Și încă ceva: dacă o să începi să plângi, te trimit imediat înapoi. Nu se poate să-l îmbrățișezi și să-l săruți. Să nu te apropii prea mult. Îți dau o jumătate de oră. Dar știam că n-o să plec de aici. Dacă o să plec, atunci plec cu el. Mi-am jurat! Intru. Ei stau pe pat, joacă cărți și râd. — Vasia! îl strigă ei. Se întoarce: — O, fraților, sunt pierdut! M-a găsit și aici! E așa amuzant, are pe el o pijama mărimea 48, iar el poartă 52. Mânecele sunt scurte, pantalonii, la fel. Iar umflătura de

pe față se retrăsese deja. I se făcuseră infiltrații cu nu știu ce soluție. — Dar de ce ai dispărut așa deodată? întreb. Vrea să mă îmbrățișeze. — Stai jos, stai jos! nu-l lasă medicul să se apropie de mine. Lăsați îmbrățișatul. Am luat asta cumva în glumă. Și atunci au venit toți și din alte saloane. Toți ai noștri. Din Pripiat. Douăzeci de oameni au fost aduși aici, cu avionul. Ce mai e pe acolo? Ce e în orașul nostru? Răspund că a început evacuarea, tot orașul e dus de acolo pentru trei sau cinci zile. Băieții tac. Iar acolo mai erau și două femei, una din ele era de serviciu la intrare în ziua avariei și a început să plângă: — Doamne Dumnezeule! Acolo sunt copiii mei. Ce s-o întâmpla cu ei? Aș fi vrut să rămân singură cu el, măcar pentru o clipă. Băieții au simțit asta, fiecare și-a găsit o scuză și au ieșit pe hol. Atunci l-am îmbrățișat și l-am sărutat. El s-a tras în spate: — Nu te așeza alături de mine. Ia un scaun. — Ei, dar astea sunt prostii, am dat eu din mână. Dar tu ai văzut unde s-a produs explozia? Ce e acolo? Doar ați ajuns primii acolo. — Cel mai probabil e un act dușmănos. Cineva a făcut asta special. Toți băieții noștri așa cred. Așa se spunea atunci. Așa gândeau. A doua zi, când am venit, deja erau așezați, fiecare în salonul lui. Li se interzicea categoric să iasă pe coridor. Să ia legătura unul cu altul. Ciocăneau în perete: punct-linie, punct-linie, punct... Medicii explicau asta prin faptul că fiecare organism reacționează diferit la dozele de radiație și ceea ce suportă unul altuia îi este peste puteri. Acolo, unde stăteau ei, „tușeau” chiar și pereții. În stânga, în dreapta și pe etajul de dedesubt. De acolo i-au scos pe toți, nu mai era niciun bolnav. Sub ei și deasupra lor nu era nimeni. Trei zile am locuit eu la cunoștințele de la Moscova. Ei îmi spuneau: „la un castron, ia o oală, ia tot ce-ți trebuie, nu te jena”. S-au dovedit a fi niște oameni așa de buni. Așa de buni! Am făcut supă de curcan pentru șase persoane. Șase băieți de la noi, pompieri, din aceeași tură. Toți au fost de serviciu în noaptea aia: Vașciuk, Kibenok, Tîtenok, Pravik, Tișciura. Am cumpărat de la magazin pentru toți pastă de dinți, periuțe, săpun. La spital nu era nimic. Am cumpărat niște prosoape mici. Acum mă minunez de cunoștințele mele, desigur, se temeau, nu aveau cum să nu se teamă, doar erau tot felul de zvonuri, dar, oricum, chiar ele mi-au propus: „la tot ce trebuie. Ia! Cum e el? Cum sunt toți? O să trăiască? Să trăiască”. (Tace.) Am întâlnit atunci mulți oameni buni, nu am uitat pe nimeni. Lumea se îngustase până la mărimea unui punct. El. Numai el. Țin minte o sanitară în vârstă care m-a învățat: „Sunt boli care nu se vindecă. Trebuie să stai și să-i mângâi mâinile”. Dimineață devreme mă duc la piață, de acolo, la cunoștințele mele, fac supă. Frec totul, fac bucățele mici, fac porții. Cineva m-a rugat: „Adu un merișor”. Cu șase borcane de un litru și jumătate. Mereu pentru șase persoane! La spital. Stau până seara. Iar seara din nou în capătul celălalt al orașului. Cât aș fi putut rezista așa? Dar peste vreo trei zile au spus că pot să locuiesc în hotelul lucrătorilor din sistemul medical, chiar pe teritoriul spitalului. Doamne, ce fericire!!! — Dar acolo nu am bucătărie! Cum o să le fac eu de mâncare? — Nici nu mai trebuie să faceți de mâncare. Stomacurile lor nu mai suportă mâncarea. El a început să se schimbe – în fiecare zi întâlneam deja un alt om. Arsurile ieșiseră la suprafață. În gură, pe limbă și pe obraji îi apăruseră răni mici, apoi se făcuseră și mai mari. Mucoasa se îndepărta în straturi, în straturi albe. Culoarea feței... Culoarea trupului... Vânt. Roșu. Cenușiu-închis. Dar era tot al meu, așa de drag! Nici nu pot să povestesc! Nu pot să scriu! Și nici să îndur. M-a salvat faptul că totul s-a întâmplat subit, nici nu aveam când să mă gândesc, când să plâng. Îl iubeam! Și încă nu știam ce mult îl iubeam! Abia ne căsătorisem, încă nu ne bucurasem de tot unul de altul. Mergem pe stradă. Mă ia în brațe și mă învârt. Și mă sărută, mă sărută. Oamenii trec pe lângă noi și zâmbesc toți. Clinica pentru boli de iradiere intense – 14 zile. În 14 zile omul moare. În hotel, chiar în prima zi, m-au măsurat cu dozimetrele. Hainele, geanta, portofelul, pantofii – totul „ardea”.

Și mi le-au luat imediat. Chiar și lenjeria de corp. Numai de bani nu s-au atins. În schimb mi-au dat un halat de spital mărimea 56 în loc de 44 a mea, iar papuci 43 în loc de 37. „Poate o să vă înapoiem hainele, mi-au spus, poate nu, puțin probabil că vor rezista «curățeniei».” În felul acesta am apărut în fața lui. S-a speriat. „Mamă, ce-i cu tine?” Dar eu totuși am reușit să mai fac niște supă. Am pus fierbătorul într-un borcan de sticlă. Am aruncat acolo niște bucăți de pui, mici, mici. Apoi cineva mi-a dat o oală mică, femeia de serviciu sau portăreasa de la hotel, mi se pare. Cineva, un fund de tocat, pe care am tăiat pătrunjel proaspăt. Cu halatul de spital nu mă puteam duce la piață, cineva mi-a adus verdeață. Dar totul era inutil, el nu putea nici să bea, să înghită un ou crud. Iar eu voiam să fac rost de câte ceva gustos! Ca și cum asta ar fi putut să ajute. Am dat fuga la poștă: „Fetelor, le rog, trebuie să-i sun urgent pe părinții mei de la Ivano-Frankivsk. Îmi moare soțul aici”. Nu se știe de ce, au ghicit imediat de unde sunt și cine e soțul meu, mi-au făcut legătura imediat. Tata, sora și fratele meu au venit în aceeași zi cu avionul la Moscova, la mine. Mi-au adus lucruri. Bani. 9 Mai. El îmi spunea mereu: — Nici nu-ți imaginezi ce frumoasă e Moscova! Mai ales de Ziua Victoriei, când sunt artificiile. Vreau să le fi văzut și tu. Stau lângă el în salon, a deschis ochii: — Acum e zi sau seară? — Ora nouă seara. — Deschide fereastra! O să înceapă artificiile! Am deschis fereastra. Etajul șapte, tot orașul e la picioarele noastre! Un buchet de foc a țâșnit spre cer. — Uite, asta da! — Ți-am promis că o să-ți arăt Moscova. Ți-am promis că, de sărbători, toată viața o să-ți dau flori. M-am uitat – scoate de sub pernă trei garoafe. I-a dat bani surorii medicale și i le-a cumpărat. Am dat fuga spre el și l-am sărutat: — Dragul meu! Iubirea mea! A început să mormăie: — Ce ți-au spus medicii? Nu trebuie să mă îmbrățișezi! Nu trebuie să mă săruți! Mi s-a interzis să-l îmbrățișez, să-l mângâi. Dar eu l-am ridicat și l-am așezat pe pat. Am făcut patul, am pus termometrul, am luat și am dus plosca. Am șters. Toată noaptea am stat alături de el. Îi păzeam fiecare mișcare. Fiecare oftat. Bine că s-a întâmplat nu în salon, ci pe hol. Mă luase amețeala, m-am sprijinit de pervaz. Trecea un medic pe lângă mine, m-a luat de mână. Și, pe neașteptate: — Sunteți însărcinată? — Nu, nu! M-am speriat așa de tare că o să ne audă cineva. — Nu mă mințiți, a oftat el. Așa de tare m-am pierdut, că nici nu am mai apucat să-l rog nimic. A doua zi am fost chemată la medicul-șef: — De ce m-ați mințit? a întrebat ea sever. — Nu aveam altă soluție. Dacă vă spuneam adevărul, m-ați fi trimis acasă. A fost o minciună scuzabilă! — Ce-ați făcut!!! — Dar eu cu el... — Draga mea! Draga mea... Toată viața o să-i fiu recunoscătoare Anghelinei Vasilevna Gus'kova. Toată viața! Au venit și alte soții, dar nu li s-a dat drumul. Erau cu mine mamele lor: mamele lor se dădea voie. Mama lui Volodia Pravik îl ruga mereu pe Dumnezeu: „la-mă mai bine pe mine”. Un profesor american, doctorul Gale... El a făcut operația de transplant de măduvă. M-a liniștit: „Există o speranță, una mică, dar există. Un organism așa de puternic, e un băiat așa de tare!”. I-au chemat toate rudele. Două surori au venit din Bielorusia, fratele, din Leningrad – acolo lucra. Natașa, cea mică, avea paisprezece ani, plângea foarte tare și-i era frică. Dar măduva ei se potrivea cel mai bine. (Tace.) Acum pot să vorbesc despre asta. Înainte nu puteam. Zece ani am tăcut. Zece ani. (Tace.) Când el a aflat că măduva osoasă e luată de la sora lui mai mică, a refuzat categoric: „Mai bine mor. Nu vă atingeți de ea, e mică”. Sora cea mare, Liuda, avea douăzeci și opt de ani, era soră medicală, își dădea seama despre ce era vorba atunci când a acceptat operația în locul Natașei. „Numai să trăiască”, spune ea. Eu am văzut operația. Erau așezați alături, pe mese. Acolo e o fereastră mare în sala de operație. Operația a durat două ore. Când au terminat, îi era mai rău Liudei decât lui, avea pe piept optsprezece înțepături, a ieșit greu din anestezie. Și acum suferă, e cu invaliditate. Era o fată

frumoasă, puternică. Nu s-a căsătorit. Iar atunci eu alergam dintr-un salon în altul, de la el la ea. El stătea de-acum nu în salonul lui, ci într-o cameră presurizată specială, în spatele unei folii transparente, unde nu aveam voie să intru. Acolo sunt niște dispozitive speciale ca, fără să intri după această folie, să faci injecții, să pui un cateter. Toate aveau niște arici, niște încuietori, am învățat să le folosesc. Trăgeam la o parte folia și mă strecuram la el. În cele din urmă mi-au pus un scăunel lângă el. I se făcuse așa de rău, că nu mai puteam să-l las singur nici o clipă. Mă striga mereu: „Liusia, unde ești? Liusen'ka!“. Mă chema întruna. Celelalte barocamere unde se aflau băieții de la noi erau deservite de soldați, pentru că sanitarii civili refuzaseră să lucreze, cereau haine de protecție. Soldații scoteau plosca. Spălau pe jos, schimbau lenjeria. Făceau tot ce trebuia. De unde apăruseră acolo soldații? Nu am întrebat. Numai el. Iar în fiecare zi auzeam: a murit, a murit, a murit Tișciura, a murit Titenok. A murit... Parcă-mi dădeau cu un ciocan în creștet. Ieșea afară de 20, 30 de ori pe zi. Cu sânge și mucoasă. Pielea începea să plesnească pe mâini, pe picioare. Tot trupul se umpluse de bubulițe. Când își întorcea capul, pe pernă rămâneau smocuri de păr. Și tot îmi era așa de drag. De iubit. Încercam să glumesc: „Chiar e comod. Nu mai trebuie să porți pieptănul după tine“. În curând toți au fost tunși. Eu l-am tuns. Voiam să fac totul singură. Dacă fizic ar fi fost posibil, zi și noapte aș fi fost lângă el. Îmi părea rău de fiecare clipă. Și de o clipă îmi părea rău. (Își acoperă fața cu mâinile și tace.) A venit fratele meu și s-a speriat: „Nu te mai las să te duci acolo!“. Dar tata îi spune: „Pe una ca ea să n-o lași? Păi ea intră și pe fereastră! Pe scara de incendiu!“. Am plecat de acolo. Când m-am întors, pe măsuta lui era o portocală. Mare, nu galbenă, ci roz. Zâmbeste: „M-au servit. Ia-o tu“. Iar sora medicală face semn cu mâna prin folia aia, să nu mănânc portocala. Din moment ce a stat așa de mult lângă el, nici vorbă s-o mănânc, ți-e și frică s-o atingi. „Ei, mănânc-o, mă roagă el. Doar îți plac portocalele“. Iau portocala în mână. Iar el între timp închide ochii și adoarme. Tot timpul îi făceau injecții să doarmă. Narcotice. Sora medicală se uită la mine îngrozită. Iar eu? Sunt gata să fac orice, numai ca el să nu se gândească la moarte. Și la faptul că boala lui e îngrozitoare, că mi-e frică de el. Un fragment de discuție. Cineva încearcă să mă convingă: „Nu trebuie să uitați că în fața dumneavoastră nu este soțul, omul iubit, ci un obiect radioactiv cu o densitate mare de contaminare. Sunteți doar o sinucigașă. Veniți-vă în fire“. Iar eu, ca nebună: „Îl iubesc! Îl iubesc!“. El dormea, eu îi șopteam: „Te iubesc!“. Mergeam prin curtea spitalului: „Te iubesc!“. Îi duceam plosca: „Te iubesc!“. Mi-am adus aminte cum trăiam noi înainte. În căminul nostru. El adormea noaptea numai dacă mă apuca de mână. Avea acest obicei: în somn mă ținea de mână. Toată noaptea. Iar la spital îl iau de mână și nu-i dau drumul. E noapte. Liniște. Suntem singuri. S-a uitat la mine atent, atent și deodată a spus: — Vreau așa de mult să-l văd pe copilul nostru! Cum este? — Dar cum să-i spunem? — Ei, asta tu o să alegi. — De ce eu, dacă suntem doi? — Atunci, dacă o să se nască un băiat, să fie Vasia, iar dacă e fetiță, Natașa. — Cum Vasia? Doar eu am un Vasia. Tu! Nu am nevoie de altul. Încă nu știam cât de mult îl iubeam! El. Numai el. Ca o oarbă! Nici nu simțeam înțepăturile sub inimă. Deși eram deja în luna a șasea. Credeam că în mine e micuța mea și că ea e la adăpost. Micuța mea. Niciun medic nu știa că noaptea stau în barocameră. Nu bănuise nimeni. Surorile medicale îmi dădeau drumul. La în-ceput și ele încercaseră să mă convingă să renunț: „Ești tânără. Ce ți-a trecut prin minte? Nu mai este un om, ci un reactor. O să ardeți amândoi“. Eu, ca un cățeluș, alergam după el. Stăteam cu orele la ușă. Le-am rugat, le-am implorat. Și atunci ele: „Naiba să te ia! Nu ești normală“. Dimineață, înainte de ora opt, când începea vizita medicilor, îmi făceau semn prin folie: „Fugi!“. Fug peste o oră la hotel. Iar de la nouă dimineața până la nouă seara am voie.

Picioarele mi se învinețiseră până la genunchi, se umflaseră, așa de tare obosisem. Sufletul mereu era mai tare decât trupul. Iubirea mea. Când eram eu cu el, nu făceau asta. Dar când plecam, îl fotografiau. Nu avea niciun fel de haine. Gol. Un cearșaf ușor dea-supra. În fiecare zi schimbam cearșaful ăsta, iar spre seară era tot plin de sânge. Îl ridicam și în mână îmi rămâneau bucățele de piele, se lipeau de mine. Îl rugam: „Dragul meu! Ajută-mă! Sprijină-te pe mână, în cot, cât poți, să netezesc patul sub tine, să nu mai rămână nicio dungă, nicio cută”. Orice atingere e deja o rană pe el. Mi-am tăiat unghiile până la sânge, să nu-l zgârii cumva. Nicio soră medicală nu voia să se apropie, dacă era nevoie de ceva, mă chemau pe mine. Și ei... Îl fotografiau... Spuneau că pentru știință. Iar eu i-aș fi alungat pe toți de acolo! Aș fi strigat la ei și i-aș fi lovit! Dacă aș fi putut, nu i-aș fi lăsat acolo. Dacă... ies din salon pe coridor. Și mă lovesc de perete, de o canapea, pentru că nu văd nimic. O opresc pe sora de serviciu. „Moare”. Ea-mi răspunde: „Și tu ce vrei? A primit 3 600 de röntgen, iar doza mortală e de 400”. Și ei îi pare rău, dar în alt fel. Iar aici e vorba de ceva al meu. Totul îmi este drag. Când au murit toți, în spital s-a făcut renovare. Au jupuit pereții, au scos parchetul și l-au dus afară. La tâmplărie. Mai târziu, ultimele momente... Țin minte numai fragmente. Totul plutește... Noaptea stau lângă el pe un scăunel. La opt dimineața: „Vasen'ka, eu plec. Mă duc să mă odihnesc puțin”. Deschide și închide ochii, mi-a dat voie. Imediat ce ajung la hotel, în camera mea, mă culc pe jos, nu puteam să stau pe pat, așa de tare mă durea tot, când o sanitară a bătut la ușă: „Du-te! Du-te fuga la el! Te cheamă întruna!”. Iar în dimineața aceea Tania Kibenok mă rugase așa de tare, mă chemase: „Hai cu mine la cimitir. Fără tine nu pot să merg”. În dimineața aceea erau îngropați Vitia Kibenok și Volodia Pravik. Cu Vitia era prieten, familiile noastre erau prietene. Cu o zi înainte de explozie ne-am fotografiat împreună în cămin la noi. Soții noștri sunt așa de frumoși acolo! Veseli! Ultima zi a vieții noastre de atunci. Înainte de Cernobîl. Așa de fericiți suntem! M-am întors de la cimitir, ajung repede la biroul surorii medicale: — Ce mai face? — Acum cincisprezece minute a murit. — Cum? Toată noaptea am fost lângă el. Am plecat numai pentru trei ore! M-am dus la fereastră și am început să țip: „De ce? De ce?”. Mă uitam la cer și strigam. Mă auzea tot hotelul. Le era frică să vină la mine. Mi-am venit în fire, să-l văd pentru ultima oară! O să-l văd! Am luat-o la fugă pe scară. Se afla încă în barocameră, nu fusese dus. Ultimele lui cuvinte: „Liusia! Liusen'ka”. „Acum a plecat. Vine acuma”, încerca să-l liniștească sora medicală. A oftat și s-a liniștit. Nu m-am mai dezlipit de el. Am mers cu el până la sicriu. Deși țin minte nu sicriul, ci un sac mare de plastic. Sacul acesta... La morgă m-au întrebat: „Vreți să vă arătăm în ce-o să-l îmbrăcăm?”. „Vreau!” L-au îmbrăcat în uniformă de ceremonie, i-au pus cascheta pe piept. Încălțăminte nu i-au pus, pentru că picioarele i se umflaseră. Niște bombe în loc de picioare. Uniforma de ceremonie a fost și ea tăiată, nu au putut să-l îmbrace cu ea, trupul lui nu mai era întreg. Totul era o rană sângerândă. La spital, ultimele două zile. Îl ridicam mâna, iar osul se mișca, se legăna osul, țesuturile de pe trup se dezlipiseră de el. Bucățele de plămâni, bucățele de ficat îi ieșeau pe gură. Se îneca cu propriile măruntaie. Îmi înfășuram mâna cu un bandaj și i-o băgam în gură și numai eu știau ce scoteam de acolo. Asta nu se poate povesti! Asta nu se poate descrie! Și să mai și suporti. Toate astea sunt așa de dragi... așa de... Era imposibil să-i pui vreun fel de încălțăminte. A fost pus în sicriu desculț. Sub ochii mei... În uniformă de ceremonie l-au băgat într-un sac de plastic și l-au legat. Și sacul l-au pus după aceea într-un sicriu de lemn. Și sicriul a mai fost înfășurat într-un sac. Celofanul e transparent, dar e gros, ca o mușama. Și toate astea le-au pus într-un sicriu zincat, abia l-au înghesuit. Numai cascheta a rămas deasupra. Au venit toți. Părinții lui, părinții mei. Au cumpărat la Moscova baticuri negre. Am

fost primiți de o comisie extraordinară. Tuturor ni se spunea același lucru, că nu putem să vă dăm trupurile soților voștri, ale fiilor voștri, sunt foarte radioactive și o să fie înmormântate la un cimitir din Moscova, într-un mod deosebit. În sicrie zincate lipite, sub plăci de beton. Și trebuie să semnați documentul acesta. E nevoie de acordul dumneavoastră. Dacă cineva se indigna, voia să ia sicriul la el acasă, era convins că ei, chipurile, sunt eroi și acum nu mai aparțin familiei. Doar sunt oameni de-ai statului. Aparțin statului. L-au așezat pe catafalc. Rudele și niște militari. Un colonel cu o stație radio... Se transmite prin stație: „Așteptați ordinele noastre! Așteptați!”. Două sau trei ore am tot umblat cu mașina prin Moscova, pe șoseaua circulară. Iar ne întorceam în Moscova. Prin radio: „Nu permitem plecarea spre cimitir. Cimitirul va fi luat cu asalt de corespondenții străini. Mai așteptați puțin”. Părinții tac. Baticul mamei e negru. Simt că-mi pierd cunoștința. Mă apucă isteria: — De ce trebuie să-l ascund pe soțul meu? Cine este el? Criminal? Un infractor? Pe cine îngropăm? Dezastrul de la Cernobîl — Gata, gata, fata mea, mă liniștea mama. Mă mângâie pe cap, mă ia de mână. Colonelul transmite: „Permiteți-mi să mergem la cimitir. Soția a făcut o criză de isterie”. La cimitir am fost înconjurați de soldați. Am mers escortați. Și sicriul a fost dus sub escortă. Nimeni n-a avut voie să-și ia adio. Numai rudele. L-au acoperit cu pământ imediat. „Repede! Repede!”, comanda un ofițer. Nici nu ne-au lăsat să îmbrățișăm sicriul. Și imediat în autobuze. Ne-au cumpărat imediat bilete de întors și ni le-au dat. Pentru a doua zi. Tot timpul a fost cu noi un om în civil, cu alură de militar, nu ne lăsa să ieșim din camere și să cumpărăm mâncare pentru drum. Doamne ferește, să nu care cumva să vorbim cu cineva, mai ales eu. De parcă eu atunci puteam să vorbesc, nici să plâng nu mai puteam. Femeia de serviciu, când am plecat, a numărat toate prosoapele, toate cearșafurile. Imediat le-a pus într-un sac de plastic. Probabil le-au ars. Pentru hotel am plătit chiar noi. Pentru paisprezece zile. Clinica pentru boala de iradiere – paisprezece zile. În paisprezece zile omul moare. Acasă am adormit. Am intrat în casă și m-am prăbușit pe pat. Am dormit trei zile. Nu au putut să mă trezească. A venit salvarea. „Nu, a spus medicul, nu a murit. O să se trezească. E un vis așa groaznic.” Aveam douăzeci și trei de ani. Țin minte un vis. Vine la mine bunica mea moartă, în hainele în care am îngropat-o. Și face bradul. „Bunică, de ce avem brad? Doar acum e vară!” „Așa trebuie. În curând Vasen'ka al tău o să vină la mine.” Iar el a crescut în mijlocul verii. Țin minte. Un alt vis. Vasia vine în fugă și o strigă pe Natașa. Pe fetița noastră, pe care încă nu o născusem. Deja e mare și eu mă minunez: când o fi crescut așa de mare? El o aruncă spre tavan și râd amândoi. Iar eu mă uit la ei și-mi spun că fericirea e un lucru așa de simplu. Așa de simplu! Iar mai apoi am visat... Merg cu el prin apă. Mergem mult, mult. Mă ruga, probabil, să nu plâng. Îmi dădea un semn de acolo. De sus. (Tace multă vreme.) Peste două luni am venit la Moscova. De la gară la cimitir. La el! Și acolo, la cimitir, m-au apucat contractiile. Abia am apucat să vorbesc cu el. Au chemat salvarea. Le-am dat adresa. Am născut chiar acolo. La aceeași Anghelina Vasilevna Gus'kova. Încă de atunci mă prevenise: „Să vii să naști la noi”. Păi unde să mă fi dus eu așa, în starea mea? Și am născut cu două săptămâni înainte de termen. Mi-au arătat-o. O fetiță. „Natașenka!”, am strigat-o eu. „Tata ți-a spus Natașenka.” Arăta ca un copil sănătos. Mănuțe, piciorușe. Dar avea ciroză. În ficat, 28 de röntgen, un defect congenital la inimă... Peste patru ore au spus că fetița a murit. Și din nou: — Nu v-o dăm! — Cum așa, nu mi-o dați?! Eu nu v-o dau vouă! Vreți s-o luați pentru știință, iar eu urăsc știința voastră! O urăsc! Ea mi l-a luat mai întâi pe el, iar acum mai așteaptă și asta. N-o s-o dau! O s-o îngrop singură. Alături de el. (Începe să vorbească în șoaptă.) Nu vă spun vorbele care trebuie... Nu cele care trebuie... Nu pot să strig după infarct. Nici să plâng. Dar vreau... Vreau să știți...

N-am mai recunoscut față de nimeni... Când nu le-am dat-o pe fetița mea. Pe fetița noastră. Atunci mi-au adus o cutiuță de lemn: „Ea e acolo”. M-am uitat: au înfășat-o. Ea era înfășată. Și atunci am început să plâng: „Puneți-o la picioarele lui. Spuneți-i că e Natașenka noastră”. Dezastrul de la Cernobîl. Acolo, pe mormânt, scrie: Natașa Ignatenko. Acolo e numai numele ei. Ea însă era fără nume, fără nimic. Numai sufletul. Sufletul i l-au îngropat acolo. Mereu mă duc la ei cu două buchete: unul pentru el, altul îl pun pentru ea, într-un colț. Mă târăsc în genunchi lângă mormânt. Mereu în genunchi. (Incoerent.) Eu am omorât-o. Eu. Ea m-a salvat. Fetița mea m-a salvat pe mine, ea a primit toată încărcătura radioactivă, a devenit un fel de paratrăsnet pentru această lovitură. Așa de mică. De mititică. (Se înțeacă.) Ea m-a ferit. Dar eu i-am iubit pe amândoi. Oare... Oare îți poți omori iubirea? O asemenea iubire? De ce sunt alături? Dragostea și moartea. Mereu sunt împreună. Cine poate să-mi explice? Cine poate să-mi spună? Mă târăsc în genunchi lângă mormânt... (Tace multă vreme.) La Kiev mi s-a dat un apartament. Într-un bloc mare, unde acum locuiesc toți cei care au plecat de la centrala atomică. Toți sunt cunoscuți. Apartamentul e mare, cu două camere, așa cum visam eu și Vasia. Iar eu am înnebunit în el! În fiecare colț, oriunde m-aș uita, peste tot este el. Ochii lui. Am început să renovez, numai să nu stau degeaba, numai să mă iau cu treaba. Și așa doi ani. Am un vis. Merg cu el, iar el e desculț. „De ce ești mereu desculț?” „Păi pentru că nu am nimic.” M-am dus la biserică. Părintele m-a învățat: „Trebuie să cumperi niște papuci de mărime mare și să-i pui în sicriul cuiva. Să scrii un bilet că sunt pentru el”. Așa am făcut. M-am dus la Moscova imediat, la o biserică. La Moscova sunt mai aproape de el. El e acolo, în cimitirul Mitinskoe. Îi spun preotului ce și cum, trebuie să trimit niște papuci. Mă întrebă: „Dar tu știi cum să faci asta?”. Mi-a explicat încă o dată. Tocmai aduceau pentru slujbă un bătrân. Mă apropii de sicriu, ridic acoperământul și pun acolo papucii. „Dar biletul l-ai scris?” „Da, l-am scris, dar nu am spus în care cimitir se află.” „Acolo sunt toți în aceeași lume. O să-l găsească.” Nu aveam nicio dorință să trăiesc. Noaptea stau la fereastră, mă uit la cer: „Vasen'ka, ce să fac? Nu vreau să trăiesc fără tine”. Ziua trec pe lângă o grădiniță, mă opresc și stau așa. Ce i-aș mai fi mângâiat pe copii! Înnebuneam! Și am început noaptea să-l rog: „Vasen'ka, o să fac un copil. Deja mi-e frică să stau singură. Nu mai suport. Vasen'ka!”. Iar altă dată îl rog așa: „Vasen'ka, nu am nevoie de bărbați. Nu am pe nimeni mai bun ca tine. Vreau un copilăș”. Aveam douăzeci și cinci de ani. Am găsit un bărbat. I-am povestit tot. Tot adevărul: am o singură iubire, pentru toată viața. I-am spus tot. Ne-am întâlnit, dar nu l-am chemat niciodată în casa mea, nu am putut în casă. Acolo e Vasia. Am lucrat cofetar. Fac un tort, iar lacrimile îmi curg pe obraji. Nu plâng, dar îmi curg lacrimile. Singurul lucru pe care l-am cerut fetelor: „Să nu vă fie milă de mine. Dacă vă e milă, o să plec”. Nu trebuie să le fie milă. Am fost cândva fericită. Mi-au adus decorația lui Vasia. De culoare roșie. Multă vreme nu am putut să mă uit la ea. Îmi curgeau lacrimile. Am născut un băiețel, Andrei. Andreika. Prietenele mă opreau: „Nu trebuie să naști”. Și medicii mă speriau: „Organismul dumneavoastră n-o să suporte asta”. Apoi... Apoi mi-au spus că n-o să aibă o mână. Nu va avea mâna dreaptă. Aparatul a arătat. „Ei, și ce-i cu asta?”, îmi spuneam. „O să-l învăț să scrie cu stânga.” Dar s-a născut normal, un băiețel frumos. Deja învață la școală, are numai note de zece. Acum am pe cineva prin care să respir și să trăiesc. Lumina vieții mele. Înțelege foarte bine tot. „Mămică, dacă o să mă duc la Dezastrul de la Cernobîl bunica, pentru două zile, o să poți să respiri?” N-o să pot! Mi-e frică să mă despart de el și pentru o zi. Mergeam pe stradă. Și eu simt, cad... Atunci m-a lovit primul infarct. Acolo, pe stradă. „Mămico, să-ți dau niște apă.” „Nu, stai lângă mine. Să nu pleci nicăieri.” Și l-am apucat de mână. Mai departe nu mai țin minte. Am

deschis ochii la spital. Așa de tare îl apucasem pe Andreika de mână, că medicii abia mi-au descleștat degetele. Mâna lui a fost multă vreme vânătă. Acum, când ieșim din casă: „Mămico, numai să nu mă mai apuci de mână. N-o să plec nicăieri de lângă tine.” Și el e bolnav – două săptămâni la școală, două acasă, cu medicul. Uite așa trăim. Ne e frică unul pentru altul. Și în fiecare colț e Vasia. Fotografiiile lui. Noaptea tot vorbesc cu el. Uneori mă roagă în vis: „Arată-mi-l pe copilul nostru”. Eu și Andreika ne ducem la el. Iar el o aduce de mână pe fetiță. Mereu e cu fetița. Se joacă numai cu ea. Așa trăiesc eu. Trăiesc concomitent și într-o lume reală, și într-una ireală. Nu știu unde mă simt mai bine. (Se ridică. Se duce la fereastră.) Aici suntem mulți. O stradă întregă, așa e și numită, a celor de la Cernobîl. Toată viața lor oamenii aceștia au lucrat la centrală. Mulți și acum se duc acolo, la schimb, acum centrala e deservită prin metoda aceasta a schimbului. Acolo nu mai locuiește nimeni, nici nu va mai locui. Toți au boli grave, invaliditate, dar nu-și lasă locul de muncă, chiar se tem să se gândească la asta. Pentru ei nu există viață în afara reactorului, reactorul e viața lor. Unde și cine mai are nevoie acum de ei, în altă parte? Mor des. Mor într-o clipită. Mor în mers – mergea așa și a căzut, s-a culcat și nu s-a mai trezit. I-a dus niște flori unei surori medicale și i s-a oprit inima. Stătea în stația de autobuz.... Ei mor, dar nimeni nu i-a întrebat și pe ei, cu adevărat, referitor la ce am îndurat noi, la ce au văzut... Oamenii nu vor să audă de moarte. Despre lucruri înfricoșătoare. Dar eu v-am povestit despre iubire. Cum am iubit eu. (Liudmila Ignatenko, soția pompierului Vasili Ignatenko, mort la datorie)